

Ο ΑΦΗΓΗΤΗΣ

Στη λογοτεχνία ο *αφηγητής* και ο *συγγραφέας* είναι δυο διαφορετικά πρόσωπα που δεν πρέπει να συγχέονται. Ο συγγραφέας είναι ένα πραγματικό πρόσωπο με αληθινή ζωή, υπάρχει έξω από το κείμενο. Αντίθετα, ο αφηγητής είναι ένα πρόσωπο του κειμένου που υπάρχει μόνο μέσα στο πλαίσιο του πλασματικού λόγου, είναι δηλαδή ένα κατασκεύασμα από λέξεις. Φυσικά, αυτοβιογραφικά στοιχεία του συγγραφέα μπορεί να υπάρχουν στον αφηγητή, όπως και σε όλα τα πρόσωπα του έργου.

Αφηγητής-παντογνώστης	Αφήγηση χωρίς συγκεκριμένη οπτική γωνία, ο αφηγητής γνωρίζει τα πάντα για τα πρόσωπα της αφήγησης, ακόμη και τις πιο μύχιες σκέψεις τους. Πρόκειται για «αφηγητή-Θεό» με απόλυτη γνώση.
Αφηγητής-πρωταγωνιστής	Είναι ο αυτοβιογραφικός αφηγητής.
Απών από την αφήγηση	Είναι ο αφηγητής ενός αφηγηματικού κειμένου σε τρίτο πρόσωπο.
Ετεροδιηγητικός αφηγητής	Δε μετέχει στην ιστορία.
Ομοδιηγητικός αφηγητής	Μετέχει είτε ως πρωταγωνιστής (<i>αυτοδιηγητική αφήγηση</i>) είτε ως αυτόπτης μάρτυρας.
Εξωδιηγητικός αφηγητής	Είναι επιφορτισμένος με την αφήγηση των γεγονότων που συνιστούν το κείμενο.

ΑΦΗΓΗΣΗ

Αφήγηση είναι μια πράξη επικοινωνίας με την οποία παρουσιάζεται προφορικά ή γραπτά μια σειρά πραγματικών ή πλασματικών γεγονότων. Επομένως, κάθε αφήγηση ως πράξη επικοινωνίας προϋποθέτει τουλάχιστον δυο πρόσωπα: έναν πομπό - τον αφηγητή - και κάποιον στον οποίο απευθύνεται ο αφηγητής - τον αποδέκτη της αφήγησης. Ο αφηγητής φροντίζει να δώσει στον αποδέκτη τις απαραίτητες πληροφορίες για τον τόπο, το χρόνο, τα πρόσωπα και τα πιθανά αίτια ενός συμβάντος.

Χρόνος ιστορίας	Είναι η φυσική διαδοχή των γεγονότων, ο χρόνος μέσα στον οποίο εκτυλίσσονται τα γεγονότα που συνιστούν την ιστορία της αφήγησης.
Χρόνος αφήγησης	Η παρουσίαση των γεγονότων από τον αφηγητή με διαφορετική, συχνά, χρονική σειρά, διάρκεια και συχνότητα από ό,τι διαδραματίζονται στην ιστορία. - Ο χρόνος της αφήγησης έχει <i>μικρότερη διάρκεια</i> από το χρόνο της ιστορίας, όταν ο αφηγητής συμπυκνώνει το χρόνο και παρουσιάζει το χρόνο και παρουσιάζει συνοπτικά, ακόμη και σε μια φράση, ένα μεγάλο χρονικό διάστημα. - Ο χρόνος της αφήγησης έχει <i>μεγαλύτερη διάρκεια</i> από το χρόνο της ιστορίας: ο αφηγητής απλώνει/ παρατείνει το χρόνο και παρουσιάζει αναλυτικά, ορισμένες φορές μάλιστα σε πολλές σελίδες, ένα γεγονός που διαρκεί ελάχιστες στιγμές. Έτσι, <i>επιβραδύνεται</i> ο ρυθμός της αφήγησης. Η συμπύκνωση και το άπλωμα του χρόνου εξαρτώνται από την ιεράρχηση των γεγονότων και επομένως από το σκοπό της αφήγησης. Ο αφηγητής παρουσιάζει τα λιγότερα σημαντικά γεγονότα συνοπτικά με τη συμπύκνωση του χρόνου, ενώ εστιάζει την προσοχή του αναγνώστη σε αυτά που θεωρεί περισσότερο σημαντικά με την παράταση της χρονικής διάρκειας.
Σύντμηση του πραγματικού χρόνου	α. Παράλειψη: η υπερπήδηση γεγονότων που δε θεωρούνται σημαντικά για την εξέλιξη της υπόθεσης. β. Επιτάχυνση: τα γεγονότα περιγράφονται περιληπτικά.
Αναχρονίες	Η παραβίαση της χρονικής σειράς των γεγονότων από τον αφηγητή, η ασυμφωνία μεταξύ του χρόνου της αφήγησης και του χρόνου της ιστορίας.
α. Ανάληψη	Πρόκειται για μια αναδρομή σε γεγονότα που συνέβησαν στο παρελθόν της χρονικής στιγμής που βρίσκεται η αφηγούμενη ιστορία, σε γεγονότα δηλαδή προγενέστερα από το σημείο της ιστορίας στο οποίο βρισκόμαστε σε μια δεδομένη στιγμή. Η αφήγηση διακόπτει τη ροή της ιστορίας για να επαναφέρει προηγούμενα γεγονότα.

β. Πρόληψη	Όταν ανακαλούμε εκ των προτέρων, κατά τη διάρκεια της αφήγησης, ένα γεγονός που στην ιστορία θα διαδραματιστεί αργότερα.
Οπτική γωνία	Η σκοπιά / θέση από την οποία ο αφηγητής ή κάποιος ήρωας βλέπει τα δρώμενα. Τη θέση αυτή την καθορίζει φυσικά ο συγγραφέας, όπως καθορίζει και τον ίδιο τον αφηγητή.
α. αφήγηση με μηδενική εστίαση	Πρόκειται για αφήγηση χωρίς συγκεκριμένη οπτική γωνία από έναν παντογνώστη αφηγητή . Ο αφηγητής γνωρίζει περισσότερα από τον ήρωα ή λέει περισσότερα απ' όσα ξέρει οποιοσδήποτε από τους ήρωες.
β. αφήγηση με εσωτερική εστίαση	Πρόκειται για αφήγηση από την οπτική γωνία ενός προσώπου με περιορισμένη γνώση στα όριά του. Ο αφηγητής λέει μόνον ό,τι ξέρει κάποιος δεδομένος ήρωας.
γ. αφήγηση με εξωτερική εστίαση	Ο αφηγητής λέει λιγότερα απ' ό,τι ξέρει ο ήρωας.
Εγκιβωτισμός	Ένθεση ή εισαγωγή μιας άλλης διήγησης μέσα στην κύρια διήγηση.
Ιστορία	Το αντικείμενο της διήγησης του ιστορήματος ή της υπόθεσης με την οποία ασχολείται η διήγηση. Το σύνολο των γεγονότων με τη χρονική και λογική τάξη που συνέβησαν ή θα μπορούσαν να είχαν συμβεί.
Μίμηση-παρουσίαση-σκηνή	Κατευθείαν παρουσίαση λόγων και πράξεων των χαρακτήρων της αφήγησης.
Μύθος	Το περιεχόμενο, το αφηγημένο υλικό, η ιστορία, η υπόθεση.
Πλοκή	Η τάξη του λόγου: ο τρόπος με τον οποίο διατάσσονται, οργανώνονται, αναπτύσσονται και εξελίσσονται τα περιστατικά και τα γεγονότα του μύθου.
Σκηνή	Όταν ο χρόνος της αφήγησης είναι ίσος με το χρόνο της ιστορίας (για παράδειγμα, ο θεατρικός διάλογος ή ένας μονόλογος, που έχουν την ίδια διάρκεια όπως και όταν θα εκφωνούνταν πραγματικά από το υποκείμενο).
Συχνότητα	Είναι η σχέση ανάμεσα στις φορές που ένα γεγονός

	εμφανίζεται στην ιστορία και τις φορές που αναφέρεται στο κείμενο.
--	--

Επιλογή βιβλιογραφίας

- Maurice Delcroix – Fernand Hallyn, *Εισαγωγή στις σπουδές της λογοτεχνίας*, 2000.
- Gerand Genette, *Frontieres du recit*, 1981.
- Gerand Genette, *Figures II*, 1969.
- Gerand Genette, *Figures III*, 1972.
- Tz. Todorov, *Les categories du recit litteraire*, 1981.
- J. Pouillon, *Temps et roman*, 1946.
- Rene Wellek – Austin Warren, *Θεωρία Λογοτεχνίας*, χ.χ.

Επιμέλεια: Ανδρέας Παπαγεωργίου